

ГОВОР ЧИЊЕНИЦА — НА ПОЧЕТКУ

У Црногорској академији наука и умјетности одржан је 29. и 30. септембра 1994. године научни скуп о теми: „Федерација са двије федералне јединице“.

Скуп су заједнички организовале Црногорска академија наука и умјетности и Српска академија наука и уметности.

У овом зборнику, у првом и другом дијелу, објављују се прилози написани прије одржавања скупа, изузев прилога др Слободана Самарџића, који је у међувремену објављен у часопису „Архив за правне и друштвене науке“, 1994, број 2, стране 283—301. Објављује се и прилог академика Љубомира Тадића, написан у облику теза. Чини се то зато што је академик Тадић обавијестио „да нема времена да тезе развије и напише целовит прилог“, и што је тражио да се објаве тезе које је доставио прије одржавања скупа.

По степену научне утемљености и обрађености, по строгости у примјени научне методологије и научних стандарда, прилози су неуједначени. Сваки прилог, међутим, садржи дио свеукупних погледа, научних и друштвених, о теми скупа, у овом времену. Сусретања и сукобљавања тих погледа у збиљи на тлу наше земље. Вриједност сваког од њих и мјерљив је тек у поређењу са садржином свих других прилога. Категоричност у неким прилозима, исказана без аргументације или са изразитим празнинама у аргументацији, помаже да се упоређивањем оцијене разложност, оправданост, па и нужност, и значење дуже аналитичке аргументације становишта у другим прилозима. То оправдава и обавезује да се сви објаве.

У првом дијелу објављују се прилози чији су предмет историјска разматрања, а у другом дијелу објављују се прилози чији су предмет премисе, утемељеност, функционисање и перспектива Савезне Републике Југославије и садржина њеног устава.

У трећем дијелу објављују се прилози четворице учесника у расправи на скупу који су своја излагања на скупу, након скупа, обликовали као прилоге.

Од аутора писаних прилога на скупу нијесу учествовали: академик Иван Максимовић, академик Миодраг Јовичић, проф. др Павле Николић и проф. др Милан Матић.

Скуп је имао дијалогски карактер. У расправи је учествовало 26 учесника скупа. Било је и 16 реплика.

По општој оцјени учесника, скуп је био демократичан у читавом свом току.

Расправа на скупу била је отворена. Вођена је у духу принципа толеранције. Принципа који обавезује на поштовање различитости, који налаже уважавање, а не прогањање другачијег мишљења, ма колико се вјеровало да је погрешно или и штетно, али који и обавезује да се уважава снага чињеница и знања.

Сви учесници су били у могућности да говоре. И говорили су сви који су тражили да говоре на скупу.

Скуп је испунио захтјев и обавезу да се на њему са пуном научном строгошћу расуђује и закључује о разлозима, историјској, социјалној и националној условљености, оправданости и нужности установљења и опстајања федеративног државно-правног облика заједничке државе Србије и Црне Горе. Захтјев и обавезу окретања чињеницама, стављања чињеница у међусобне односе и извлачења закључака на тој основи. Везивања закључака за животне чињенице.

У појединостима, у расправи је проширивана тематика обрађена у писаним прилозима. Њен доминантно највећи дио, међутим, био је у оквирима становишта исказаних у писаним прилозима. Сваком аутору је дата и могућност да након скупа, прије објављивања, урази у садржину свог прилога и што је исказао у расправи на скупу, што је неколико аутора и учинило. На основу тога је и одлучено да се усмена излагања у расправи, а која након расправе нијесу обликована као прилози, не објављују у овом зборнику.

Из садржине писаних прилога, у расправи је највише потенцирано и наглашавано научно сазнање да се свака држава, као и свака праћевина, гради и мора градити — историјски и природно је то условљено — од постојећег социјалног, националног, културног и другог материјала који постоји на њеној територији, а не од жељеног или мисаоно исконструисаног, другачијег од стварно постојећег. И наглашавано да то важи и за Савезну Републику Југославију.

У аргументисању тог сазнања три учесника у расправи на скупу цитирала су у науци познато становиште енглеског теоретичара Томаса Хобса, које се цитира у два прилога који се објављују у овом зборнику. Ослоном на то знање и на друге чињенице изнесене у аргументацији, у расправи на скупу је наглашено, доминирало је, становиште да то обавезује, снагом императивности, да се у грађењу заједничке државе Србије и Црне Горе и у њеном функционисању, до краја уважавају и поштују чињенице да постоје двије посебне државе — Србија и Црна Го-

ра, да обје имају историјске разлоге, интересе и опредјељења да и у заједничкој држави очувају своју посебну државност, примјерену заједничкој држави. И да обје имају свака свој посебни национални супстрат. Да то обавезује да заједничка држава Србије и Црне Горе има федеративни државноправни облик. Јер, федерација је једини државноправни облик — мјерено и оцјењивано историјски, теоријски, стварносно — који може обезбиједити демократско и просперитетно државно јединство држава Србије и Црне Горе и, истовремено, очување и просперитетно живљење њихове посебне државности, по природи и обиму примјерене федеративној држави, њихове националне, културне и друге посебности.

У расправи на овом научном скупу нико није доводио у питање, а камо ли оспорио, *на почетку скупа изричито исказано и наглашено* научно утврђено постојање црногорске нације. Ни то да црногорска нација има сва права, обавезе и одговорности које имају српска и свака друга нација. Укључујући и одговорност за очување и одбрану своје националне самобитности, за обезбјеђивање своје равноправности са другим нацијама и за заштиту својих права које има као нација.

Проблематизирана је тематика степена и квалитета демократичности поретка Савезне Републике Југославије. Проблематизација је исказана, поред осталог, и кроз три питања. То су: 1) Да ли историја свих државних уређења и судбина свих облика досадашње Југославије казују да су изазови и усмјерења за демократске искорак у њеном поретку, увијек или претежно, водили њеној дестабилизацији, те ако је одговор потврдан, што учинити да се то не понавља? 2) Да ли централизам у републикама, у федералним јединицама, нарочито ако је, и када је, изразит, омогућава пожељан, објективно могућ и завидан ниво демократских односа у федерацији? 3) У којој мјери је могућ демократски државни федерализам без федерализације самог друштва? Иницирано је одржавање новог научног скупа о тој тематици у септембру 1995. године. Са циљем да се тажи одговор на питање: што и како учинити да поредак Савезне Републике Југославије буде демократскији, да се ослободи ауторитарних и олигархијских садржаја у њему и спријечи њихово репродуковање, како би се створили услови да Савезна Република Југославија постане стабилна држава, функционална и ефикасна, и како би тиме осигурала свој просперитет и своју перспективу...

Ток расправе на скупу магнетоскопски је сниман. Снимак се налази у документацији Црногорске академије наука и умјетности.

